

1.2. Những điểm mới của sách giáo khoa môn Âm nhạc lớp 1

1.2.1. Kế thừa sách giáo khoa hiện hành

Trong quá trình biên soạn, các tác giả đã tìm hiểu và kế thừa những thành quả của SGK hiện hành như: một số bài hát, ngữ liệu phù hợp với các chủ đề trong SGK mới, các hình thức, phương pháp dạy học đặc thù của chuyên ngành sư phạm âm nhạc,...

1.2.2. Học hỏi kinh nghiệm quốc tế

Thông qua các tư liệu quốc tế, hoạt động tham quan, dự giờ quan sát trực tiếp hoạt động giáo dục âm nhạc ở cấp mầm non và tiểu học ở một số quốc gia như: Hàn Quốc, Xin-ga-po, Ấn Độ, Ô-xtrây-li-a, Nhật Bản, I-ta-li-a, Đan Mạch,...

nhóm tác giả đã tham khảo và học hỏi được một số quan điểm về xây dựng khung chương trình môn học, thiết kế nội dung môn học theo các chủ đề, phát triển các nội dung dạy học có tính “mở”, dạy học tích hợp, phương pháp và các kĩ thuật dạy học tích cực, thiết kế các hoạt động: nghe nhạc, học hát, trò chơi và vận động cơ thể theo nhịp điệu,... những điểm ưu việt trong triết lí giáo dục và phương pháp tiếp cận tiên tiến trên thế giới. Cụ thể như sau:

- Phương pháp Dalcroze Eurhythmics: sự tổng hợp của tâm trí, cơ thể và cảm xúc là nền tảng cho tất cả việc học nhạc có ý nghĩa. Trẻ em được nghe, cảm nhận và thể hiện các chuyển động cơ thể theo nhịp điệu, tiết tấu âm nhạc.
- Phương pháp Montessori: hướng tới việc tiếp cận âm nhạc qua các giác quan, đặc biệt việc giáo dục cho trẻ ở 6 – 12 tuổi vào hoạt động nhóm, phát triển trí tưởng tượng, sự giao tiếp và tình cảm xã hội cho trẻ.
- Phương pháp tiếp cận Reggio Emilia (của tác giả Loris Malaguzzi): cho rằng ở mỗi đứa trẻ đều giàu tiềm năng sáng tạo, nhất là với nghệ thuật. Thông qua quá trình khám phá học hỏi kích thích trí tò mò, khả năng tưởng tượng, từ đó những tiềm năng sáng tạo sẽ được giải phóng. Phương pháp này còn coi môi trường sống chính là người thầy thứ ba của trẻ.
- Công trình *Học qua trò chơi và vận động* của tác giả Ellen Booth Church đề cao việc trẻ học thông qua ngôn ngữ, nhịp điệu âm nhạc, trò chơi tương tác trong môi trường gia đình và trường học. Từ đó, giúp trẻ tự tin hơn khi giao tiếp và thể hiện âm nhạc.
- Công trình *Lí luận dạy học hiện đại – Cơ sở đổi mới mục tiêu nội dung và phương pháp dạy học* đề cập đến một số vấn đề về đổi mới phương pháp dạy học của GS. Bernd Meier (nhà sư phạm người Đức) và TS. Nguyễn Văn Cường (chuyên gia đến từ University Potsdam, Đức).

Chúng tôi đã thu nhận và rút ra những kinh nghiệm về một số vấn đề lí luận dạy học phát triển năng lực như sau:

- Cách thiết kế, xây dựng nội dung môn học theo chủ đề;
- Các phương pháp dạy học tích cực;
- Xây dựng cấu trúc bài học thông qua các hoạt động căn cứ trên nhu cầu, khả năng của HS; tạo ra môi trường với nhiều cơ hội cho HS thể hiện và sáng tạo âm nhạc;
- Gắn việc giáo dục và dạy học với giáo dục môi trường (môi trường tự nhiên và xã hội);
- Đánh giá trong dạy học năng lực.

Bên cạnh đó, SGK *Âm nhạc 1* vẫn đảm bảo phù hợp với đặc điểm đa số đối tượng HS tiểu học ở Việt Nam; trên cơ sở tôn trọng các đặc điểm về mặt bằng dân trí, trình độ của đội ngũ GV âm nhạc ở các địa phương, vùng miền.

1.2.3. Những điểm mới của sách

SGK *Âm nhạc 1* bám sát Chương trình Giáo dục phổ thông môn Âm nhạc được cấu trúc thành tám chủ đề, đảm bảo tính hệ thống của kiến thức và kỹ năng, các chủ đề cụ thể gắn với các mốc thời gian và sự kiện trong năm với tổng số tiết thực hiện là 35 tiết.

Về nội dung, SGK *Âm nhạc 1* đã mở rộng so với SGK Âm nhạc hiện hành, bao gồm: Hát, Nghe nhạc, Đọc nhạc, Nhạc cụ, Thường thức âm nhạc, Vận dụng – Sáng tạo bảo đảm tỉ lệ cân đối, hài hoà giữa các phần nhằm khơi gợi hứng thú tìm tòi, khám phá, phát triển ngôn ngữ, tư duy cũng như bồi dưỡng khả năng tưởng tượng, sáng tạo của HS thông qua hình thức “học mà chơi – chơi mà học”. Sách đã lựa chọn các chất liệu, ngữ liệu, tác phẩm âm nhạc có giá trị nghệ thuật tiêu biểu, đồng thời cũng gần gũi, gắn bó với cuộc sống hàng ngày của lứa tuổi HS lớp 1.

Nội dung mỗi chủ đề được triển khai dưới dạng các hoạt động, bao gồm bốn phần, trong đó, Hát với vai trò luôn là phần “mở” để bắt đầu triển khai, lồng ghép gắn kết các mạch kiến thức; còn Vận dụng – Sáng tạo đưa ra các yêu cầu HS phải vận dụng những gì đã biết và được học để thực hiện, hoàn thành nhiệm vụ bài học và có chức năng là phần “đóng” – kết thúc chủ đề. Hai phần này luôn có sự kết nối hay tích hợp nội dung gắn kết với phần Đọc nhạc, Nhạc cụ, Nghe nhạc hay Thường thức âm nhạc để đảm bảo logic của nội dung và hình thức tùy theo kết cấu của chủ đề. Tuy nhiên, với quan điểm khuyến khích người dạy được chủ động, sáng tạo trong quá trình tổ chức dạy học, nên các GV được quyền lựa chọn và lồng ghép nội dung dạy học, trên cơ sở đảm bảo số tiết quy định ở mỗi chủ đề, đảm bảo các kiến thức cơ bản, cốt lõi, tính “mở” của SGK để hoạt động dạy học vừa đáp ứng yêu cầu chung vừa có tính phân hoá theo mức độ phát triển năng lực của các cá nhân.

Một trong những điểm nhấn tạo sự hấp dẫn của SGK *Âm nhạc 1* đó là việc xây dựng tuyến nhân vật có tên gọi lấy từ chính tên các nốt nhạc: Đô, Rê, Mi (xuất hiện ở Chủ đề 1) và Pha, Son (xuất hiện ở Chủ đề 5). Ngay từ bài đầu tiên, các nhân vật Đô, Rê, Mi đã được xuất hiện trong bối cảnh câu chuyện âm nhạc *Âm thanh kì diệu* với các tình tiết để dẫn dắt vào nội dung và kiến thức của phần Thường thức âm nhạc. Và ba nhân vật Đô, Rê, Mi lại xuất hiện ở bài Đọc nhạc với tiêu đề mang tính hình tượng khá rõ: *Bạc thang Đô – Rê – Mi* (bài Đọc nhạc Chủ đề 1) trong bối cảnh đứng trên các bậc cầu thang cách điệu để giúp HS hình dung, nhớ được tên và độ cao của các nốt nhạc. Cách thức triển khai dạy đọc nhạc cho HS giống như một trò chơi với các nhân vật ngộ nghĩnh nên có sức truyền tải rất hấp dẫn. Nhờ đó, HS có thể tiếp thu bài học một cách tự nhiên và thoải mái nhất.

ĐỌC NHẠC
BẬC THANG ĐÔ - RÊ - MI

Đọc tên nốt

Tập đọc nhạc theo kí hiệu bàn tay

Đọc nhạc với nhạc đệm

Đọc nhạc kết hợp vận động theo nhịp

1. Em hãy nhắc lại tên các nốt nhạc trong bài đọc nhạc trên.
2. Nốt nhạc nào được nhắc lại nhiều lần?

10

Chủ đề 1, SGK Âm nhạc 1

ĐỌC NHẠC
NHỮNG NGƯỜI BẠN CỦA ĐÔ - RÊ - MI

Đọc tên nốt

Tập đọc nhạc theo kí hiệu bàn tay

Đọc nhạc với nhạc đệm

Đọc nhạc kết hợp vận động theo nhịp

1. Kể tên hai người bạn mới của Đô, Rê, Mi.
2. Trong năm nốt nhạc đã đọc, nốt nào được cao nhất?

34

Chủ đề 5, SGK Âm nhạc 1

Phần “đóng” ở Chủ đề 1 lại một lần nữa có sự xuất hiện của ba nốt Đô, Rê, Mi trong mục Vận dụng – Sáng tạo với yêu cầu đọc và thể hiện to, nhỏ theo ý thích là một nội dung làm rõ yêu cầu dạy học phát triển năng lực cho HS và cũng là một trong những yếu tố cơ bản, đặc trưng của âm nhạc. Cứ như vậy, các nhân vật mang tên các nốt nhạc sẽ dần xuất hiện ở các bài Đọc nhạc và dẫn dắt mạch nội dung trong SGK Âm nhạc 1 với những yêu cầu cao hơn về kiến thức một cách logic, tự nhiên.

VẬN DỤNG - SÁNG TẠO
TO - NHỎ

1 Thể hiện giọng nói to – nhỏ

2 Trò chơi: *Đọc to – đọc nhỏ*

3 Đọc nhạc và thể hiện to – nhỏ theo ý thích

11

Chủ đề 1, SGK Âm nhạc 1

Một điểm mới ở trong nội dung hát của từng chủ đề là phía dưới mỗi lời ca có đưa thêm những bông hoa màu đỏ (tương ứng với phách mạnh), bông hoa màu vàng (tương ứng với phách nhẹ) giúp HS bước đầu thể hiện được sắc thái to – nhỏ, khi hát nhấn mạnh hơn vào phách mạnh và hát nhẹ hơn ở phách nhẹ. Việc sử dụng các bông hoa vừa tạo cho bản nhạc sự hấp dẫn vừa giúp HS dễ nhận biết và thực hành khi hát.

CHỦ ĐỀ 1

ÂM THANH KỊ DIỆU

HÁT

Vào rừng hoa

Nhạc và lời: Việt Anh

Kiểu phách

Cầm tay nhau cùng đi chơi đi khắp nơi hồ
 bóng lau tuốt Vào đây chơi rừng hoa tuốt chim lượn o hời
 nghe vui vui Vào rừng xem hoa nghe tiếng chim rừng
 reo ca. Tìm vài bông hoa cũng hái đem về nhà.

1. Trong bài hát, các bạn nhỏ đang cùng nhau làm gì?
 2. Các bạn nhỏ đã nghe thấy âm thanh nào trong rừng hoa?

Chủ đề 1, SGK Âm nhạc 1

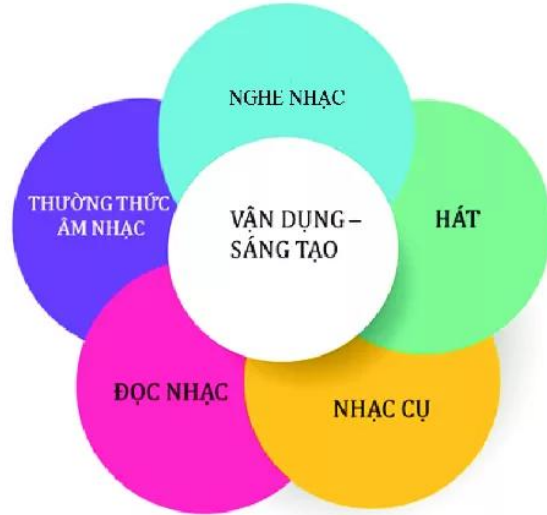
Việc khai thác và phát triển các nội dung, dạy học thông qua các kiến thức cốt lõi của chủ đề cũng là một điểm mới đáng kể của sách tạo được nhiều môi trường và cơ hội phát triển năng lực cho người học. Chẳng hạn với trò chơi: *Ai hát dài hơn?* (Chủ đề 5) và *Hãy là chú gà trống siêng năng* (Chủ đề 6), GV có thể tiếp tục phát triển nội dung trên cơ sở sẵn có trong SGK.

Việc cho HS tiếp cận các nội dung, hình ảnh có tính nhạc điệu thông qua các trò chơi, các nhân vật, hình ảnh, câu chuyện gắn gũi trong cuộc sống hằng ngày đi vào nội dung dạy học môn Âm nhạc trong SGK Âm nhạc 1 đã giúp cho việc

truyền tải các nội dung kiến thức âm nhạc trở nên hấp dẫn mà không bị sa vào lối trình bày kiến thức một cách “khô cứng”, áp đặt với HS.

Ngoài nội dung của môn Âm nhạc, ở mỗi chủ đề đều có sự tích hợp, lồng ghép ở mức độ ít nhiều với các kiến thức, hiểu biết cơ bản, đơn giản của một số môn học khác như: Mĩ thuật, Tự nhiên và Xã hội, Đạo đức, Tiếng Việt,... Thông qua việc học các bài hát cũng góp phần mở rộng cho HS về vốn từ, phát triển ngôn ngữ nói khi ứng xử, chia sẻ, giao tiếp, hợp tác trong học tập, trong hoạt động nhóm. Những kiến thức, hiểu biết về tự nhiên, xã hội, ý thức và hành động trong việc gìn giữ bảo vệ môi trường; hay việc cảm nhận về đẹp qua quan sát màu sắc, hình ảnh, hành động, tình huống,... giúp các em có cảm xúc đa dạng trong cuộc sống, hướng đến điều tốt đẹp và nhân ái. Việc cùng nhau trải nghiệm và luyện tập sẽ giúp các em hình thành những thói quen tốt như: biết lắng nghe, chia sẻ, biết nỗ lực hơn trong luyện tập, điều chỉnh giọng hát, động tác,... để cùng nhau thực hiện các yêu cầu của bài học. Điều này sẽ ngày càng tăng cường sự gắn bó, đoàn kết giữa các thành viên trong lớp học.

Đổi mới phương pháp dạy và học thông qua việc thiết kế thành các hoạt động sử dụng các phương pháp dạy học tích cực kết hợp với phương tiện, thiết bị công nghệ,... đồng bộ là yêu cầu nhất thiết đối với GV để đáp ứng yêu cầu mới. Như vậy, để thực hiện được các mục tiêu về giáo dục nghệ thuật, trong đó có âm nhạc cho HS tiểu học theo quan điểm phát triển năng lực, các nhà sư phạm cần: quan sát, tìm hiểu nhu cầu, mong muốn và hứng thú của HS để thiết kế các bài học/

Tích hợp các mạch nội dung trong chủ đề

hoạt động/ dự án học tập tích hợp các nội dung, đảm bảo thống nhất trong sự đa dạng giúp HS yêu thích, hứng thú, đam mê, phát triển các phẩm chất và năng lực cá nhân trên cơ sở khai thác các hình ảnh, chất liệu, bối cảnh vốn có trong tự nhiên và đời sống xã hội để kiến tạo nên bài học/ hoạt động trải nghiệm. Mặt khác, giáo dục nghệ thuật lại chính là môi trường giúp các em có được những trải nghiệm, hiểu biết, kiến thức, kĩ năng ở một số lĩnh vực khác có nội dung liên quan đến chủ đề âm nhạc. Năng lực âm nhạc chính là một trong những phương tiện để HS thể hiện và khẳng định giá trị của bản thân, thể hiện trách nhiệm không chỉ với bản thân mình, mà còn là ý thức trách nhiệm với gia đình và cộng đồng xã hội ở từng mức độ phù hợp với độ tuổi.